

CLAUDE DEBUSSY

22. 8. 1862 - 25. 3. 1918

Impresionismus je umělecký směr, který vznikl v sedmdesátých letech minulého století ve výtvarném umění. Jeho cílem je zachytit prchavý přírodní dojem, barevný odstín, záchvěv nálady, hru světla, které se neustále mění, zachytit skutečnost v pomíjivém okamžiku, nezobrazit realitu, ale atmosféru. Nejdůležitější byla barva, hlavním prostředkem světlo. Smyslové vjemy, vůni, barvu, věčnou hru oblak, nebo pohyb moře se snaží zachytit i hudba. Výtvarníci hovoří o tónu, hudebníci o barvě. Tvůrcem a zároveň jedním z hlavních představitelů hudebního impresionismu se stal C. Debussy (vedle M. Ravela).

Claude-Achille Debussy se narodil 22. srpna 1862 jako první z pěti sourozenců v nemajetné a nemuzikální rodině. Jeho vzdělání nebyla věnována řádná pozornost, hudební talent malého chlapce objevila náhodně madame Mauté, ušlechtilá a inteligentní žena, Verlainova tchyně, která jej připravila během dvou let ke vstupu na konzervatoř.

V deseti letech se stal žákem konzervatoře, kde pokračoval ve studiu hry na klavír. Vynikal hrou z listu a v umění klavírního doprovodu. Po ukončení studia v roce 1880 byl Debussy doporučen jako domácí pianista k bohaté Rusce Naděždě von Meck, která se do povědomí zapsala jako dlouholetá mecenáška P. I. Čajkovského. Mezi jeho povinnosti patřila výuka dětí a hrát se svou zaměstnavatelkou čtyřruční klavír. Pobýval s rodinou ve Švýcarsku, Itálii i Rusku, kde se seznámil s hudbou ruských skladatelů Borodina a Musorgského. Pobyty trvaly po tři letní sezóny.

Seznámení s ruskou hudbou mělo vliv na umělecký vývoj Debussyho. Ještě silněji na něj zapůsobilo setkání s orientálními kulturami, které poznal na světové výstavě v roce 1889. Vliv Dálného východu, rytmus hudebníku z ostrovů Bali a Jávy, nezvyklá melodie s použitím celotónové stupnice, čínské umělecké výrobky, rituály

čínského divadla i japonské rytiny uchvátily Debussyho svou exotičností a zvukovou barevností.

Debussyho kompoziční úsilí se zaměřilo na získání oficiálního ocenění. V roce 1884 získal kantátou *Marnotratný syn* Římskou cenu. Součástí ocenění bylo čtyřleté studium v Itálii a příležitost k samostatnému komponování s ubytováním ve Ville Medici v Římě. Atmosféra Říma nevyhovovala jeho naturelu, se svými kompozicemi nebyl spokojen, a proto se vrátil do Paříže.

Bližší mu byli bohémsky žijící literáti (zhudebňuje Verlaine) a malíři impresionisté. Usadil se na Montmartru a přijal za své umělecké názory francouzské moderní poesie a výtvarné vnímání světa. Žil kultivovaným bohémským životem, stýkal se s hudebníky, literáty a výtvarníky. Úspěch zaznamenala osobitá orchestrální skladba *Preludium k Faunovu odpolední* (1894) podle básně, jejímž autorem je S. Mallarmé. Její uvedení bylo přijato s nadšením a dílo se hrálo s úspěchem po celé Evropě.

Tón, barva, vůně, snaha postihnout uměleckým dílem atmosféru, prchavý okamžik, zachytit jej v pohybu, v jeho neopakovatelnosti se staly východiskem Debussyho uměleckého pohledu. Stejně jako obrazy, hudba nemá ostré kontury, není hlučná, spíš naznačuje a šeptá, harmonie je zamlžená. Poučky, jak komponovat neplatí, smysl má svobodná fantazie a atmosféra.

Z orchestrálních skladeb tento názor vyjadřují *Nokturna* (1897), trojitý obraz večerních nálad předvádějí části: *Oblaka, Slavnost a Sirény*. Velkolepou orchestrální skladbou je *Moře* (1905), které je oslavou živlu, který byl Debussyho celoživotní láskou. „Tři symfonické skici“ nesou poetické názvy: *Od úsvitu do poledne na moři, Rozhovor větru s mořem a Hry vln*. Barvitou orchestrací je charakteristický i cyklus *Obrazy (Images)*, s vynikajícím vystižením španělského koloritu v části *Ibéria*.

Velkou touhou Debussyho byla opera. Po několikaletém úsilí vznikla *Pelléas a Mélisanda*, opera která nemá árie, sbory ani jednotlivá čísla. Děj plyne v monotónní deklamaci, dramaticnost je nahrazena symbolistním náznakem. Opera vyvolala u kritiky rozporuplné reakce.

Debussyho naturelu vyhovovaly skladby drobnější, nikoliv monumentálního charakteru; s oblibou skládal písňové a klavírní miniatury. Pro klavír vytvořil četné cykly: *Arabesky* (1888), *Sny (Reverie)* (1890), *Bergamskou suitu*, z níž je jedna

z nejznámějších Debussyho melodií *Svit luny*, *Nocturna* (1892), *Pro klavír (Pour le piano)*, *Rytiny (Estampes)* 1903, *Obrazy (Images)* (1905 a 1908 dva sešity), o jejich poetickém charakteru svědčí názvy jednotlivých částí: *Odrazy ve vodě*, *Pohyb*, *Zvony pronikající listím*.

Významným dílem, které nese všechny typické rysy Debussyho kompozičního stylu jsou *Preludia*, skladby uspořádaná do dvou cyklů (1910, 1913). Na 24 drobných programních skladbách předvedl názorně tendence impresionismu, který sám vytvořil: množství nálad, dojmů, barev, vše vykreslené v pestré harmonické škále, styl je typicky senzitivní, citlivý. Většinou jde o tichou intimní výpověď, pouze několik preludií má virtuózní charakter. Náměty jsou pestré např.: *Delfské tanečnice*, *Vítr na pláni*, *Pahorky Anacapri*, *Stopy ve sněhu*, *Plavovláska*, *Mlhy*, *Mrtvé listí*, *Potopená katedrála*, *Víly jsou skvělé tanečnice*, *Ohňostroj a další*. Mnozí vynikající pianisté si na této nepřeborné stupnici nálad vyzkoušeli své interpretační umění.

Debussyho život poznamenalo několik intenzivních citových vztahů, východisko hledal v manželství – první manželství s Rosalií (Lily) Texier z roku 1899 se po několika letech za dramatických okolností rozpadlo. Debussyho citový život plně ovládnul vztah k Emmě Bardac, krásné a bohaté ženě bankéře, s níž v roce 1904 uprchl. Bylo jim oběma málo přes čtyřicet roků. Následoval rozvod a nakonec manželství s Emmou (1908). V roce 1905 se jim narodila dcerka nazývaná Chou-Chou, milující otec jí věnoval album klavírních skladbiček *Dětský koutek (Children's Corner)* 1906-8.

Léta po uzavření sňatku byla naplněna bohatou činností. Vyzkoušel si prakticky všechny hudební formy, baletní hudbu, operu, různé dramatické žánry, orchestrální skladby i komorní hudbu, ceněny jsou sonáty pro housle a violoncello. Věnoval se také dirigování, i když jako dirigent nebyl příliš úspěšný. V letech 1910-1914 vykonal řadu cest po Evropě, ale odloučení od rodiny špatně snášel.

V roce 1909 jej zaskočily příznaky zákeřného onemocnění, rakoviny, s níž sváděl úporný boj. Aby mohl tvořit a dirigovat užíval silné utišující prostředky. V prosinci 1915 jej lékaři operovali, přestože se operace podařila, nemoc byla již nevléčitelná. Koncem roku napsal příteli: „*Musím se pokorně přiznat k pocitu latentní smrti, který mne provází. Proto také píšu jako šílený nebo jako ten, kdo je odsouzen*

k tomu, aby příštího rána zemřel.“ Claude Debussy zemřel ve svém pařížském bytě 25. března 1918. Byl pohřben na pařížském hřbitově Pere-Lachaise.

C. Debussy se stal tvůrcem a hlavním představitelem hudebního impresionismu a zařadil se mezi nevýznamnější hudební skladatele nejen francouzské, ale i světové. Jeho klavírní i orchestrální díla jsou trvalou součástí koncertních pódíí.